

KS. DARIUSZ KWIATKOWSKI
Kalisz

DUSZPASTERSKIE ZADANIA I WYZWANIA DLA KOŚCIOŁA W ROKU EUCHARYSTII

10 czerwca 2004 r., w Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Pańskiej, Ojciec Święty Jan Paweł II ogłosił Rok Eucharystii. Rozpoczął go Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny, który odbywał się od 10 do 17 października 2004 r. w Guadalajarze w Meksyku. Zakończenie Roku Eucharystii zbiegnie się ze zgromadzeniem zwyczajnym synodu biskupów w Watykanie w dniach 2–29 października 2005 r. Jako temat Roku zostało wybrane hasło: *Eucharystia źródłem i szczytem życia i misji Kościoła*.

Duszpasterskie zadania Roku Eucharystii omówione zostaną według klucza metodologicznego ukazanego w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* oraz w dokumencie zatytułowanym *Eucharystia: źródło i szczyt życia i postannictwa Kościoła. Zarys*, który jest przeznaczony na XI synod biskupów. Klucz ten można ująć w trzy zasady: poznać, ukochać i naśladować Eucharystię¹. W poszczególnych częściach artykułu przedstawione zostaną konkretne działania duszpasterskie związane z obchodami Roku Eucharystii, umieszczone w projektach wybranych diecezjalnych programów duszpasterskich.

1. Poznać Eucharystię

W zakończeniu encykliki *Ecclesia de Eucharistia*, mówiąc o zadaniach duszpasterskich dla całego Kościoła, Jan Paweł II napisał:

Nie trzeba wyszukiwać nowego programu. Program już istnieje: ten sam co zawsze, zawarty w Ewangelii i w żywej Tradycji. Jest on skupiony w istocie rzeczy wokół samego Chrystusa, którego mamy poznawać, kochać i naśladować, aby żyć w Nim życiem trynitarnym i z Nim przemieniać historię, aż osiągnie swą pełnię w niebieskim Jeruzalem. Wypełnianie tego programu odnowionej gorliwości w życiu chrześcijańskim wiedzie przez Eucharystię².

---

¹ Zasada ta została przedstawiona przez Jana Pawła II w liście apostolskim *Novo millennio ineunte* (nr 29) i odnosiła się do Jezusa Chrystusa. Jednak ponieważ fragment ten został umieszczony także w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* (nr 60; dalej: EE), można go odnieść również do Eucharystii, poprzez którą „przychodzi nowy zapal życia chrześcijańskiego”; EE 60.

² EE 60.

Wezwanie to podjął także dokument przeznaczony na XI synod biskupów³ Wszelkie zadania duszpasterskie związane z organizowaniem i przeżywaniem Roku Eucharystii powinny rozpoczynać się od poznania Eucharystii. Źródłem dla jej poznania powinno stać się nauczanie Magisterium Kościoła. Do najważniejszych dokumentów eucharystycznych, wydanych w ostatnim czasie, należy zaliczyć: *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* (2002), encyklika *Ecclesia de Eucharistia* (2003), instrukcja Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów *Redemptionis Sacramentum* (2004), dokument na XI zwyczajne zgromadzenie biskupów *Eucharystia: źródło i szczyt życia i postannictwa Kościoła. Zarys* (2004), *Eucharystia światłem i życiem na nowe millennium* — dokument na XLVIII Międzynarodowy Kongres Eucharystyczny (2004). Oprócz tego Kongregacja ds. Duchowieństwa wydała dwa dokumenty, które również odnoszą się do Eucharystii: *Kapłan, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* (2002) oraz *Eucharystia i kapłan nierozłącznie zjednoczeni miłością Bożą* (2003). Najnowszym dokumentem papieskim jest list apostolski *Mane nobiscum Domime*, wydany 7 października 2004 r. Natomiast Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów 15 października 2004 r. opublikowała dokument zatytułowany *Rok Eucharystii — sugestie i propozycje (Anno dell'Eucaristia — suggerimenti e proposte)*.

Według ostatniego dokumentu Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów punktem odniesienia do podejmowania wszelkich działań duszpasterskich w Roku Eucharystii są następujące zagadnienia: wiara w Eucharystię, celebrowanie Eucharystii i kult eucharystyczny poza mszą świętą, duchowość eucharystyczna, Maryja jako ikona Kościoła „eucharystycznego” oraz święci jako świadkowie życia eucharystycznego⁴. Natomiast podstawowym kontekstem kultycznym dla Eucharystii jest niedziela. Oprócz tego szczególnego znaczenia nabiera msza święta celebrowana w Wigilię Paschalną, Wielki Czwartek oraz w Uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa. Z Eucharystią wiąże się również celebrowanie liturgii godzin, a także adoracja Najświętszego Sakramentu, procesje eucharystyczne oraz kongresy eucharystyczne⁵.

Nieznajomość kościelnego nauczania o Eucharystii prowadzi do wielu nadużyć i błędów. Najczęściej pojawiające się nadużycia dotyczące Eucharystii mają swój początek w niewłaściwym i ograniczonym rozumieniu tajemnicy Eucharystii. Pomiędzy najważniejszych błędów i nadużyć trzeba wymienić:

- ogołocenie jej z wymiaru ofiarniczego i sprowadzenie do braterskiego spotkania;
- negowanie realnej i rzeczywistej obecności Chrystusa;
- kwestionowanie potrzeby posługi kapłańskiej;
- redukcja skuteczności sakramentalnej Eucharystii;

³ Zob. XI ZWYCZAJNE ZGROMADZENIE BISKUPÓW, *Eucharystia: źródło i szczyt życia i postannictwa Kościoła. Zarys*, Watykan 2004 (dalej: *Lineamenta*), s. 2.

⁴ CONGREGAZIONE PER IL CULTO DIVINO E LA DISCIPLINA DEI SACRAMENTI, *Anno dell'Eucaristia. Suggerimenti e proposte*, Vaticano 2004 (dalej: *Anno dell'Eucaristia*), nr 2–6.

⁵ *Tamże*, nr 7–19.

- niewłaściwe inicjatywy ekumeniczne, stosujące praktyki eucharystyczne niezgodnie z dyscypliną Kościoła;
- nadużycia związane ze sposobem celebracji⁶

Wspomniane błędy i nadużycia stanowią punkt wyjścia do poznania właściwej nauki Kościoła dotyczącej Najświętszej Eucharystii. Wydaje się, że nauczanie o Eucharystii przede wszystkim powinno ukazywać ją jako uobecnienie śmierci i zmartwychwstania Chrystusa. Każda msza święta jest pamiątką tych zbawczych wydarzeń. Eucharystia ustanowiona podczas Ostatniej Wieczerzy jest uczcą, do udziału w której jest zaproszony każdy wierzący. Należy także mówić o różnych formach obecności Chrystusa w Eucharystii oraz zwracać uwagę na poprawność celebracji Najświętszej Ofiary.

1.1. Eucharystia uobecnieniem śmierci i zmartwychwstania Chrystusa

Katechizm Kościoła katolickiego przypomina, że

Zbawiciel nasz podczas Ostatniej Wieczerzy, tej nocy, której został wydany, ustanowił eucharystyczną Ofiarę Ciała i Krwi swojej, aby w niej na całe wieki, aż do swego przyjścia, utrwalić Ofiarę Krzyża i tak umiłowanej Oblubienicy – Kościołowi powierzyć pamiątkę swej Męki i Zmartwychwstania⁷

Papież Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* wyjaśnia, w jaki sposób każda msza święta jest uobecnieniem śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Celebując Eucharystię, Kościół uobecnia to, co wydarzyło się w wieczór Wielkiego Czwartku, podczas Ostatniej Wieczerzy i zaraz po niej. Ustanowienie Eucharystii w Wieczerniku w sposób sakramentalny uprzedzało wydarzenia, które miały miejsce od Wielkiego Czwartku aż do poranka Wielkiej Niedzieli. W dni misterium paschalnego wpisuje się w naturalny sposób *misterium eucharisticum*⁸.

W darze Eucharystii Chrystus przekazał Kościołowi nieustanne uobecnianie tajemnicy paschalnej, której istotnym elementem jest Jego męka, śmierć na krzyżu i zmartwychwstanie. Papież podkreśla, że w Eucharystii została ustanowiona „tajemnicza równoczesność między tamtym Triduum i wszystkimi mijającymi wiekami”⁹ W słowach aklamacji anamnetycznej: „Głosimy śmierć Twoją, Panie Jezu, wyznajemy Twoje zmartwychwstanie i oczekujemy Twego przyjścia w chwale” wyraża się istota każdej Eucharystii, która uobecnia śmierć i zmartwychwstanie Jezusa Chrystusa, a także zapowiada Jego powtórne przyjście w chwale.

Papież zwraca uwagę, że Eucharystia

---

⁶ Por. EE 10; KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSZYPLINY SAKRAMENTÓW, Instrukcja *Redemptionis Sacramentum*, Poznań 2004 (dalej: RS), nr 6–11.

⁷ KKK 1321; KL 47.

⁸ Por. EE 2–3.

⁹ EE 6.

(...) zawiera niezatarty zapis męki i śmierci Pana. Nie jest tylko przywołaniem tego wydarzenia, lecz jego sakramentalnym uobecnieniem. Jest ofiarą Krzyża, która trwa przez wieki¹⁰

W niej Chrystus daje samego siebie oraz dar zbawienia, które nie może być ograniczone tylko do przeszłości. Jego zbawcze dzieło przekracza wszelkie czasy i jest w nich stale obecne. Kościół, celebrując Eucharystię, będącą pamiątką śmierci i zmartwychwstania Chrystusa, czyni te wydarzenia rzeczywiście obecnymi. W niej uobecnia się dzieło odkupienia. Jan Paweł II podkreślił:

Ofiara ta ma do tego stopnia decydujące znaczenie dla zbawienia rodzaju ludzkiego, że Jezus złożył ją i wrócił do Ojca dopiero wtedy, gdy zostawił nam środek umożliwiający uczestnictwo w niej¹¹.

Ofiara krzyżowa Chrystusa wciąż się uobecnia, trwając sakramentalnie w każdej wspólnotie kościelnej, która ją sprawuje. Ofiara Chrystusa złożona na krzyżu i ofiara eucharystyczna są jedną ofiarą¹². Papież, odwołując się do nauczania Soboru Trydencckiego, przypomina, że „msza święta uobecnia ofiarę krzyża, nie powiększa jej, niczego jej nie dodaje ani jej nie mnoży”¹³. Wyjaśniając „sposób” uobecniania się ofiary krzyżowej Chrystusa, Jan Paweł II przypomina nauczanie Piusa XII zawarte w encyklice *Mediator Dei*. Pius XII zwrócił uwagę, że „to, co się powtarza, to sprawowanie *memoriale*, „ukazanie pamiątki” (*memorialis demonstratio*)¹⁴. Każda Eucharystia jest anamnezą (pamiątką) wydarzeń zbawczych Jezusa Chrystusa. To właśnie dlatego jedna i ostateczna odkupieńcza ofiara Chrystusa zawsze uobecnia się w czasie. Stąd natura ofiarnicza tajemnicy Eucharystii nie może być pojmowana jako coś oddzielnego i niezwiązanego z krzyżem, lub też coś odnoszącego się jedynie pośrednio do ofiary na Golgocie. Mając tak ścisły związek z ofiarą złożoną na Kalwarii, jest ofiarą w pełnym sensie, a nie tylko w sensie ogólnym, czy duchowym¹⁵.

Wydarzenia paschalne zawierają w sobie oprócz męki i śmierci Jezusa także Jego zmartwychwstanie. Msza święta, uobecniająca wszystkie wydarzenia paschalne, w naturalny sposób uobecnia także wydarzenie zmartwychwstania. Przypomina o tym aklamacja wiernych po przeistoczeniu i ukazaniu świętych postaci: „wyznajemy Twoje zmartwychwstanie” Ojciec Święty przypomina, że „ofiara eucharystyczna uobecnia nie tylko tajemnicę męki i śmierci Zbawiciela, lecz także tajemnicę zmartwychwstania, w której ofiara znajduje swoje wypełnienie”¹⁶. Zmartwychwstały

¹⁰ EE 11.

¹¹ *Tamże*.

¹² Papież przywołuje w tym miejscu nauczanie św. Jana Chryzostoma: „Ofiarujemy wciąż tego samego Baranka, nie jednego dziś, a innego jutro, ale zawsze tego samego. Z tej racji i ofiara jest zawsze ta sama. (...) Również teraz ofiarujemy tę żertwę, która wówczas była ofiarowana i która nigdy się nie wyczerpie”; *In Epistolam ad Hebraeos homiliae*, 17,3; PG 63, 131.

¹³ Por. SOBÓR TRYDENCCKI, Sesja XXII, *Doctrina de ss. Missae sacrificio*, rozdz. 2; DS 1743.

¹⁴ Por. PIUS XII, Encyklika *Mediator Dei*, AAS 39 (1947), s. 548.

¹⁵ Por. EE 12–13.

¹⁶ EE 14.

i żywy Chrystus w Eucharystii czyni samego siebie „chlebem życia” (J 6,35.48) oraz „chlebem żywym” (J 6,51).

1.2. Obecność Chrystusa w Eucharystii

Dla urzeczywistnienia zbawczego dzieła Chrystus jest zawsze obecny w swoim Kościele. W sposób szczególny obecność ta objawia się w czynnościach liturgicznych. *Konstytucja o liturgii* zwraca uwagę na różne formy obecności Chrystusa w liturgii. Przede wszystkim jest on obecny w ofierze mszy świętej, tak w osobie celebrującego, gdyż „Ten sam, który kiedyś ofiarował siebie na krzyżu, obecnie ofiaruje się przez postugę kapłanów”, jak zwłaszcza pod postaciami eucharystycznymi. Poza tym jest obecny w swoim słowie oraz we wspólnocie Kościoła zebranej w Jego imię na modlitwie i śpiewaniu psalmów¹⁷.

Jan Paweł II w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* zwraca uwagę przede wszystkim na dwie formy obecności Chrystusa w Eucharystii. Mówi o realnej i rzeczywistej obecności pod postaciami konsekrowanego Chleba i Wina oraz o obecności w osobie kapłana, który przewodniczy mszy świętej *in persona Christi*. Nie brakuje także odniesień do zbawczej obecności we wspólnocie wiernych¹⁸. Rozróżniając różne formy obecności Chrystusa, papież widzi je w ścisłej łączności. Podkreśla, że

Kościół otrzymał Eucharystię od Chrystusa, swojego Pana, nie jako jeden z wielu cennych darów, ale jako dar największy, ponieważ jest to dar z samego siebie, z własnej osoby w jej świętym człowieczeństwie¹⁹

Pisząc o obecności Chrystusa w mszy świętej, Jan Paweł II przywołuje nauczanie Pawła VI oraz Soboru Trydenckiego. Papież Paweł VI w encyklice *Mysterium fidei* pisał:

(...) otóż tę obecność nazywamy rzeczywistą nie w sposób ekskluzywny, jakoby inne sposoby obecności nie były rzeczywistymi, lecz dla wyrażenia jej najwyższego stopnia, gdyż jest cielesna i substancjalna i wnosi z sobą obecność całego i zupełnego Chrystusa, Boga i Człowieka²⁰

Odnosząc się do tych słów, Jan Paweł II stwierdza:

(...) sakramentalne uobecnienie w mszy świętej ofiary Chrystusa, uwieńczonej Jego zmarłychwstaniem, zakłada specyficzną obecność, o której mówi się jako o „rzeczywistej” nie w sensie wyłączności, tak jakby inne nie były „rzeczywiste”, lecz przez antonomazję²¹, ponieważ jest substancjalna, a w jej mocy Chrystus, Bóg–Człowiek cały staje się obecny²².

¹⁷ Por. KL 7

¹⁸ Por. EE 9.

¹⁹ EE 11.

²⁰ PAWEŁ VI, Encyklika *Mysterium fidei*, w: J. MIAZEK (opr.), *To czyńcie na moja pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, Warszawa 1987, s. 23.

²¹ Antonomazja — używanie imienia własnego znanej postaci literackiej lub historycznej jako nazwy określonego typu ludzkiego, np. Kolumb w znaczeniu „odkrywca”, Sokrates — „mędrzec”. Może też oznaczać zastępowanie imienia własnego epitetem lub peryfrazą, np. Gromowładny zamiast Jowisz. Antonomazja zaliczana była do odmian metonimii i wymieniana wśród tropów poetyckich jako figura retoryczna; zob. J. SŁAWIŃSKI (red.), *Słownik terminów literackich*, Wrocław 1988, s. 33.

²² EE 15.

W rozdziale III encykliki, zatytułowanym *Apostolski charakter Eucharystii i Kościoła*, Jan Paweł II przypomina o jeszcze jednej formie obecności Chrystusa w Eucharystii. Kapłan, który przewodniczy mszy świętej, czyni to *in persona Christi*. Apostolski charakter Eucharystii tłumaczy niezastąpioną rolę kapłana w jej sprawowaniu. Papież, odwołując się do nauczania zawartego w *Konstytucji dogmatycznej o Kościele*, pisze:

(...) kapłan zaś na mocy swoich święceń jest tym, który w osobie Chrystusa sprawuje Ofiarę eucharystyczną i składa ją Bogu w imieniu całego ludu²³

Kapłan pełni swą posługę w Eucharystii dzięki świętej władzy przyjętej w sakramencie święceń. Ten sakrament sprawia, że może on sprawować mszę świętą *in persona Christi*. Papież przypomina, że to stwierdzenie znane jest w Tradycji kościelnej²⁴. Ponieważ często określenie *in persona Christi* ograniczono do rozumienia „w imieniu” lub też „w zastępstwie”, Jan Paweł II rozwija je i wyjaśnia tłumacząc, że oznacza ono

(...) swoiste sakramentalne utożsamienie się z Prawdziwym i Wiecznym Kapłanem, który Sam tylko Jeden jest prawdziwym Podmiotem i Sprawcą tej swojej Ofiary — i przez nikogo właściwie nie może być w jej spełnieniu wyręczony²⁵

W tym znaczeniu staje się czymś oczywistym, że obecność kapłana jest niezbędna dla ważnego zjednoczenia konsekracji eucharystycznej z Ofiarą Krzyża i Ostatnią Wieczerzą.

Podobnie zrozumiąle staje się, że posługa kapłańska jest darem, który przewyższa zdecydowanie władzę zgromadzenia. Żadna wspólnota nie jest w stanie sama z siebie ustanowić sobie kapłana i przekazać mu władzy święceń. Kapłan jest darem, który wspólnota otrzymuje dzięki sukcesji biskupiej pochodzącej od apostołów. Każde zgromadzenie ludu Bożego, który gromadzi się w celu sprawowania mszy świętej, absolutnie potrzebuje kapłana z mocą święceń, który będzie jej przewodniczył. Tylko w przypadku obecności kapłana z mocą święceń można mówić o prawdziwej wspólnotocie eucharystycznej²⁶.

Tajemnica realnej obecności Chrystusa w Eucharystii łączy w sobie wszystkie wymiary Eucharystii. Celebrując mszę świętą, człowiek staje przed samym Chrystusem. Każda Eucharystia jest „tajemnicą obecności”, dzięki której w najdoskonalszy sposób wypełnia się obietnica Jezusa, że pozostanie z nami aż do skończenia świata²⁷

²³ EE 28; KK 10.

²⁴ „Sługa ołtarza działa w osobie Chrystusa jako głowy, który ofiaruje w imieniu wszystkich członków”; zob. PIUS X, Adhortacja *Haerent animo*, w: *Pii X Acta*, IV, 16; PIUS XI, Encyklika *Ad catholicis sacerdotii*, AAS 28 (1936), s. 20; PIUS XII, Encyklika *Mediator Dei*, AAS 39 (1947), s. 556; KK 10, 28; PO 2.

²⁵ JAN PAWEŁ II, List apostolski *Dominicae Cенаe*, nr 8, AAS 72 (1980), s. 128–129; EE 29.

²⁶ Por. EE 29.

²⁷ Por. JAN PAWEŁ II, List apostolski *Mane nobiscum Domine*, Kraków 2004, nr 16.

1.3. Poprawność celebracji mszy świętej

Rok Eucharystii stwarza doskonałą szansę duszpasterską dla poznania prawidłowego celebrowania i uczestnictwa w Najświętszej Ofierze. W ramach jednego artykułu nie sposób omówić szczegółowo wszystkich elementów składających się na celebrację Eucharystii, ale można pokusić się o przypomnienie elementów najważniejszych, które, niestety, często w naszej polskiej rzeczywistości, są zaniedbywane lub zapominane. Poza tym te podstawowe rzeczywistości tworzące mszę świętą, o których będzie mowa, są stosunkowo proste do wprowadzenia lub zweryfikowania w każdej parafii.

Ars celebrandi mszy świętej odnosi się do miejsca oraz sposobu jej sprawowania. Sposób celebracji to między innymi szaty liturgiczne, gesty i postawy oraz właściwe korzystanie z tekstów liturgicznych. Źródłem dla właściwego poznania oraz zgodnego z nauką i Tradycją Kościoła miejsca i sposobu celebracji obecnie są: *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, *Caeremoniale episcoporum*, instrukcja *Redemptionis sacramentum* oraz IV i V rozdział dokumentu zatytułowanego *Eucharystia: źródło i szczyt życia i posłannictwa Kościoła*.

Rok Eucharystii stwarza dobrą okazję do przyjrzenia się miejscu, w którym sprawowana jest bezkrwawa Ofiara Jezusa Chrystusa. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* podaje najpierw ogólną zasadę, która mówi, że

(...) świątynie i przedmioty związane z kultem Bożym winny być prawdziwie godne i piękne, stanowiąc jednocześnie znaki i symbole rzeczywistości nadprzyrodzonych²⁸

Oznacza to, że wszystko, co znajduje się w kościele, powinno sprzyjać pobożności i ukazywać świętość sprawowanych misterii. W każdym kościele, w którym celebrowane jest Eucharystię, powinno być miejsce przeznaczone dla wiernych, aby mogli w sposób czynny i aktywny w niej uczestniczyć. Sprzyjają temu odpowiednio wykonane i rozstawione ławki oraz właściwe nagłośnienie.

W centrum każdego kościoła znajduje się prezbiterium, czyli miejsce, w którym znajduje się ołtarz, ambona i krzesło dla przewodniczącego liturgii. Przestrzeń prezbiterium powinna być wystarczająco duża, aby znalazło się w niej miejsce dla wszystkich posługujących²⁹ W prezbiterium w większości naszych kościołów umieszcza się także tabernakulum. Przepisy liturgiczne wymagają, aby w każdym kościele był jeden ołtarz stały i poświęcony, przy którym powinna być sprawowana Eucharystia³⁰ Godność słowa Bożego domaga się, aby było ono głoszone z odpowiedniego miejsca. Normalnie powinna być to ambona, tak umieszczona i wkomponowana we wnętrze kościoła, aby czytający i mówiący byli dobrze widziani i słyszani przez wiernych. Bardzo mocno podkreśla się, że jej godność domaga się, aby na nią wstępo-

²⁸ OWMR 288; por. RS 108–109.

²⁹ Por. OWMR 295.

³⁰ OWMR 298.

wał tylko i wyłącznie sługa słowa³¹ W prezbiterium powinno znajdować się także miejsce przewodniczenia dla kapłana oraz inne siedzenia dla posługujących. Miejsce to podkreśla rolę kapłana jako przewodniczącego celebracji mszy świętej i właśnie dlatego winno być umieszczone u szczytu prezbiterium i zwrócone w stronę ludu. Siedzenia dla posługujących należy tak umieścić, aby wyraźnie odróżniały się od miejsc przeznaczonych dla duchownych³². W przypadku umieszczenia tabernakulum w prezbiterium trzeba pamiętać, że podczas celebracji Eucharystii oddaje się mu cześć przez przyklęknienie tylko dwa razy: na początku, kiedy przychodzi się do ołtarza, i na zakończenie, kiedy się od niego odchodzi³³

Zasadniczo we wszystkich kościołach znajdują się ołtarze i ambony³⁴. Natomiast najczęściej brakuje miejsca przewodniczenia i msza święta jest rozpoczynana od ambony albo od ołtarza. Zamazuje się w ten sposób ich znaczenie oraz nie podkreśla się funkcji kapłana jako przewodniczącego całego zgromadzenia liturgicznego. Wydaje się, że wystarczy tylko trochę pomyśleć i chcieć, aby takie miejsce w prezbiterium „wygospodarować”

Kapłan, który przewodniczy celebracji liturgicznej, ma ukazywać i prowadzić do obecnego we wspólnocie Jezusa Chrystusa. Przez sposób celebracji powinien ewangelizować. Służą temu właściwe i poprawnie wykonywane przez niego oraz przez całe zgromadzenie liturgiczne gesty i postawy. Wprowadzenie do mszału przypomina, że

(...) gesty i postawy ciała zarówno kapłana, diakona i usługujących, jak i ludu winny zmierzać do tego, aby cała celebracja odznaczała się pięknem i szlachetną prostotą, aby w pełni przejrzyste było znaczenie jej poszczególnych części, zaś uczestnictwo wszystkich stało się łatwiejsze³⁵

Należy dążyć do tego, aby wszyscy wierni uczestniczący w Eucharystii zachowywali jednolite postawy ciała, ponieważ jest to znakiem jedności członków chrześcijańskiej wspólnoty zgromadzonej na sprawowaniu świętej liturgii³⁶.

Mając na uwadze ogólne zasady dotyczące postaw i gestów, wprowadzenie do mszału precyzuje:

³¹ OWMR 309. Z niepokojem należy patrzeć na „udostępnianie” ambony do innych celów niż głoszenie słowa Bożego. Czyns bardzo gorszym jest także dawanie możliwości przemawiania z ambony osobom niewierzącym, tak jak to można było zauważyć podczas niektórych pogrzebów osób znanych z życia politycznego i publicznego.

³² OWMR 310.

³³ OWMR 274.

³⁴ Często jednak zamiast ambony są małe pulpity, które mało wskazują na godność i ważność głoszonego z nich słowa Bożego. W tym kontekście może zrodzić się refleksja, czy zbyt łatwo i szybko nie pozbyliśmy się z naszych kościołów pięknych i bogatych w symbolikę ambon. W wielu kościołach miejsca te zostały zamienione na magazyny, w których przechowuje się sprzęt do sprzątnięcia kościoła. Może warto by pomyśleć, czy nie dokonać pewnych przeróbek i z powrotem wykorzystać dawne ambony do głoszenia słowa Bożego.

³⁵ OWMR 42.

³⁶ OWMR 42

- Wierni stoją od rozpoczęcia śpiewu na wejście albo od początku wejścia kapłana do ołtarza aż do kolekty włącznie; podczas śpiewu *Alleluja* przed Ewangelią; w czasie głoszenia Ewangelii; podczas wyznania wiary i modlitwy powszechnej; od wezwania *Orate fratres* przed modlitwą nad darami do końca mszy świętej, z wyjątkami, które zostaną niżej wymienione.
- Wierni siedzą podczas czytań przed Ewangelią i psalmu responsoryjnego; w czasie homilii i przygotowania darów oraz zależnie od okoliczności — kiedy zachowuje się święte milczenie po komunii świętej.
- Jeśli nie stoją na przeszkodzie względy zdrowotne, ciasnota lub obecność znacznej liczby uczestników albo inne uzasadnione przyczyny, wierni klękają podczas konsekracji. Ci zaś, którzy na konsekrację nie klękają, niech wykonają głęboki ukłon, gdy kapłan po konsekracji przykłęka. Gdzie istnieje zwyczaj, iż lud klęczy od zakończenia akklamacji *Święty* aż do końca modlitwy eucharystycznej oraz przed komunią świętą, gdy kapłan mówi „Oto Baranek Boży”, zwyczaj ten wypada zachować³⁷

Oprócz postaw przyjmowanych przez wiernych i kapłana istnieją także gesty, do których zalicza się czynności i procesje, w czasie których kapłan podąża do ołtarza z diakonem i usługującymi. Należy wskazać następujące w celebracji mszy świętej:

- procesja z ewangeliarzem do ambony;
- procesja z darami;
- przystępowanie wiernych do komunii świętej³⁸.

Do gestów wykonywanych przez wiernych zalicza się także znak krzyża czyniony na początku i na zakończenie Eucharystii oraz znak pokoju. *Ars celebrandi* Eucharystii domaga się, aby czynności te były czynione ze zrozumieniem, w sposób godny i piękny, oraz aby procesjom towarzyszyły odpowiednie śpiewy.

Ważną postawą liturgiczną jest milczenie. W czasie mszy świętej przewidziane jest w następujących momentach:

- w akcie pokuty;
- po wezwaniu do modlitwy w kolekcie;
- po czytaniu lub homilii;
- przed i po komunii świętej;
- godne pochwały jest zachowanie milczenia w kościele, w zakrystii i w przylegających do niej pomieszczeniach już przed rozpoczęciem celebracji, aby wszyscy pobożnie i godnie przygotowali się do sprawowania świętych czynności³⁹

Postawy ciała przyjmowane w liturgii są w zasadzie jednakowe dla kapłana i wiernych. Zdecydowaną różnicę zauważa się w gestach, pośród których istnieją

³⁷ OWMR 43.

³⁸ OWMR 44.

³⁹ OWMR 45.

takie, które zarezerwowane są tylko dla kapłana. Zalicza się do nich gest rozłożonych rąk towarzyszący pozdrowieniom wiernych, gest oranta przy modlitwach prezydenckich, gest epiklezy w modlitwie eucharystycznej, gest łamania chleba oraz gesty związane z ukazywaniem postaci eucharystycznych. *Ogólne wprowadzenie* rozróżnia trzy sposoby podnoszenia chleba i wina:

- nieco nad ołtarzem przy modlitwie błogosławieństwa chleba i wina w obrzędzie przygotowania darów⁴⁰;
- ukazanie konsekrowanego Chleba i Wina w czasie przeistoczenia⁴¹;
- właściwe podniesienie w czasie doksológii⁴².

Kapłan, wykonując poszczególne gesty, musi pamiętać, że winny być poprawne teologicznie, czytelne, zrozumiałe i estetyczne. Zdecydowanie należy odrzucić wszelkie skrajności i interpretacje niezgodne z tradycją kościelną. Gesty nie mogą także budzić dwuznacznych i złych skojarzeń.

Jan Paweł II przypomniał, że

Eucharystia jest zbyt wielkim darem, ażeby można było tolerować dwuznaczności i umniejszenia⁴³

Mogą one rodzić się w konsekwencji niewłaściwego używania tekstów liturgicznych, zmieniania ich, czy zastępowania innymi tekstami nie liturgicznymi i nie biblijnymi. Odnośnie liturgii słowa, instrukcja *Redemptionis sacramentum* zdecydowanie potępia praktykę opuszczania lub zmieniania tekstów biblijnych na inne:

Nie wolno opuszczać i zmieniać przepisanych czytań biblijnych, a zwłaszcza czytań ani psalmu responsoryjnego, w których zawiera się słowo Boże, nie wolno zastępować innymi, tekstami nie biblijnymi⁴⁴.

Zasada ta dotyczy także wszystkich innych tekstów liturgicznych. Cytowana instrukcja nakazuje:

Powinien zniknąć godny napiętnowania zwyczaj, że kapłani lub diakoni albo wierni, tu i ówdzie według swojego uznania zmieniają lub zniekształcają teksty świętej liturgii, jakże są zobowiązani wypowiedzieć. Postępując w ten sposób, czynią celebrację świętej liturgii niepewną, a nierzadko fałszują jej autentyczny sens⁴⁵

Poprawność celebracji mszy świętej domaga się dowartościowania liturgii słowa Bożego. Słowa Jezusa „poruszyły” serca uczniów idących do Emaus. Trzeba postawić zasadnicze pytanie: Czy również dzisiaj przepowiadanie kapłanów „porusza” serca wiernych? Rok Eucharystii stwarza doskonałą okazję do głębszego pochylenia się nad obecnością Chrystusa w Jego słowie. Mimo wprowadzenia języków narodowych do liturgii i ponownego odkrycia „stołu” słowa Bożego w liturgii, w tej przes-

⁴⁰ OWMR 141–142.

⁴¹ OWMR 150.

⁴² OWMR 151.

⁴³ EE 10.

⁴⁴ RS 62.

⁴⁵ RS 59.

trzeni jest wiele do zrobienia. Bardzo wymowne są słowa Jana Pawła II zawarte w liście *Mane nobiscum Domine*:

(...) nie wystarczy bowiem samo czytanie tekstów biblijnych w zrozumiałym języku; należy je odczytywać z taką starannością, po takim uprzednim przygotowaniu i tak nabożnie należy się w nie wsłuchiwać oraz w milczeniu je rozważać, jak to jest konieczne, żeby słowo Boże mogło odnosić się do życia i je oświecać⁴⁶

Jan Paweł II, rozważając opowiadanie o uczniach idących do Emaus, zwraca uwagę, że spotkanie z Jezusem spowodowało „poruszenie” ich serc, ochroniło przed mrokiem smutku i rozpaczcy oraz wzbudziło w nich pragnienie pozostania z Nim: „Zostań z nami, Panie” (Łk 24,29)⁴⁷ Sposób celebracji ma prowadzić wiernych do spotkania z „tajemnicą obecności” Chrystusa i przemiany własnego życia. Żywą świadomość rzeczywistej obecności Chrystusa w Eucharystii należy zaświadczyć przez odpowiedni ton głosu, gesty, sposób poruszania się i całe „eucharystyczne” zachowanie. Wielką pomocą we właściwym przeżywaniu „tajemnicy obecności” mogą być chwile milczenia stosowane podczas mszy świętej, jak i w czasie adoracji Najświętszego Sakramentu⁴⁸.

1.4. Jak poznać Eucharystię?

Wydaje się, że punktem wyjścia dla podejmowania jakichkolwiek zadań duszpasterskich powinna być rzetelna ocena stanu życia i świadomości eucharystycznej w poszczególnych parafiach. Pomocą mogą być pytania postawione w dokumencie przygotowującym synod biskupów. Kwestionariusz umieszczony w zakończeniu dokumentu zawiera 20 pytań, które dotyczą następujących kwestii: Eucharystia w życiu konkretnej wspólnoty Kościoła parafialnego; nauka o Eucharystii oraz formacja eucharystyczna; odczucie misterium eucharystycznego; cienie celebracji eucharystycznej; celebacja liturgiczna i przepisy liturgiczne; sakrament Eucharystii i sakrament pojednania; poczucie *sacrum* w Eucharystii; msza święta i celebacja słowa; Eucharystia i inne sakramenty; rzeczywista obecność Chrystusa w Eucharystii; pobożność eucharystyczna; msza święta, życie liturgiczne i pobożność ludowa (świadomość różnic); godność celebracji Eucharystii; Eucharystia i inkulturacja; wymiar eschatologiczny Eucharystii; Eucharystia i ekumenizm; dialog międzyreligijny i sekty; Eucharystia i interkomunia eklezjalna; Eucharystia i życie moralne; Eucharystia i misja chrześcijańskiego życia i inne pytania odnośnie Eucharystii, które nie były wcześniej poruszone⁴⁹ Szczera odpowiedź na postawione pytania oraz swego rodzaju rachunek sumienia mogą stać się inspiracją do podjęcia bardzo konkretnych zadań we wspólnotach parafialnych.

⁴⁶ JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 13.

⁴⁷ *Tamże*, nr 12.

⁴⁸ *Tamże*, nr 18.

⁴⁹ *Lineamenta*, s. 63–66.

Dokument Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów zachęca do poznania Eucharystii w następujących przestrzeniach: wiara Kościoła w Eucharystię; celebracja Eucharystii i kult eucharystyczny poza mszą świętą; duchowość eucharystyczna; Maryja jako ikona Kościoła „eucharystycznego” oraz święci jako świadkowie życia eucharystycznego⁵⁰ Jako źródła dla katechezy eucharystycznej wymienia Pismo Święte, nauczanie ojców Kościoła oraz poszczególnych synodów i soborów, ze szczególnym uwzględnieniem Soboru Trydenckiego i Watykańskiego II. Doskonałym źródłem dla katechezy o Eucharystii są także obrzędy i teksty mszalne. W nauczaniu trzeba odwoływać się również do bogactwa, które przynosi ze sobą historia duchowości. Uwzględniając wszystkie te źródła, można będzie przekazywać wiernym pełne i całościowe nauczanie Kościoła o Najświętszej Ofierze⁵¹ W sferze celebracji mszy świętej do poznania są następujące elementy: miejsca celebracji; zgromadzenie liturgiczne – jego znaczenie i sposoby uczestnictwa; zróżnicowanie posług liturgicznych; dynamika celebracji — od pokarmu słowa do pokarmu Eucharystii; czas celebracji Eucharystii; związek Eucharystii z innymi celebracjami liturgicznymi; uczestnictwo wewnętrzne i zewnętrzne; znaczenie milczenia i śpiewu oraz znajomość i przestrzeganie norm liturgicznych. Zwraca się także uwagę na komunię świętą dla chorych oraz wiatyk, a także adorację Najświętszego Sakramentu i procesje eucharystyczne⁵².

Przybliżanie wiernym prawdziwej nauki o Eucharystii może odbywać się poprzez sympozja naukowe, spotkania grup parafialnych, katechezę dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz homilię. W sposób szczególny zaleca się katechezę mistagogiczną, która ukazuje Eucharystię w perspektywie historiozbawczej oraz tłumaczy jej sens teologiczny oraz liturgiczny. Dzisiaj wierni często nie potrafią zrozumieć znaków, postaw i gestów liturgicznych i dlatego trzeba im wyjaśniać ich symboliczne znaczenie. Tajemnicę Eucharystii można wiernym przybliżać w czasie niedzielnej mszy świętej lub w podczas rekolekcji adwentowych i wielkopostnych. Pożyteczne mogą być także specjalne „dni eucharystyczne” organizowane w parafiach.

Duszpasterze powinni także zachęcać wiernych do indywidualnej lektury dokumentów o Eucharystii. Godne polecenia byłyby spotkania w mniejszych grupach, które podejmowałyby temat Eucharystii w dyskusji i na modlitwie. Owocem takich spotkań, oprócz głębszego i bardziej świadomego uczestnictwa we mszy świętej, mogłoby być także zaangażowanie w pełnienie różnych funkcji liturgicznych.

Ponieważ Eucharystia jest wielką tajemnicą, należy ją „dobrze” celebrować. Dobrze — oznacza z zaangażowaniem oraz zgodnie z ustalonymi normami. Papież zachęca, aby w Roku Eucharystii w każdej parafii podjąć studium *Ogólne wprowadza-*

⁵⁰ *Anno dell'Eucaristia*, nr 2–6.

⁵¹ *Tamże*, nr 2.

⁵² *Tamże*, nr 3.

dzenia do *Mszалу Rzymskiego* oraz do wiernego uczestnictwa w wydarzeniach roku liturgicznego. We właściwym rozumieniu i przeżywaniu Najświętszej Ofiary powinny pomagać wiernym katechezy mistagogiczne głoszone przez pasterzy parafii⁵³. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabierają tak zwane „msze święte stacyjne”, które celebrytuje biskup w katedrze ze swoimi prezbiterami, diakonami i z całym Ludem Bożym. Jan Paweł II wzywa także do ponownego odkrywania i przeżywania niedzieli jako dnia Pańskiego i dnia Kościoła. W związku z tym duszpasterze powinni zwrócić jeszcze większą uwagę na niedzielną Eucharystię⁵⁴.

Ciekawa wizja duszpasterskich działań związanych z przeżywaniem Roku Eucharystii została wypracowana w archidiecezji krakowskiej⁵⁵. Rok Eucharystii rozpoczął się we wszystkich parafiach wezwaniem wygłoszonym do wiernych podczas mszalnej homilii. Zachęcano do skierowania na nowo swojego wzroku w stronę Eucharystii i odkrycia jej jako źródła i szczytu chrześcijańskiego życia oraz daru, w którym Chrystus daje samego siebie każdemu człowiekowi. Temu wezwaniu towarzyszyła w tym dniu modlitwa przed Najświętszym Sakramentem. Adoracja Najświętszego Sakramentu odbywała się między niedzielными mszami. Pośród szczegółowych tematów, które będą podejmowane w ramach Roku Eucharystii, wymienia się: przygotowanie do mszy świętej, a szczególnie kwestie związane z postem eucharystycznym, modlitwą i wyciszeniem przed rozpoczęciem Eucharystii; pojednanie z braćmi; rozważanie słowa Bożego; przygotowanie daru ofiarnego oraz przygotowanie funkcji liturgicznych. Opracowane zostały propozycje modlitw przygotowujących wiernych do uczestnictwa w Eucharystii. Mocno podkreśla się temat pojednania się między sobą przed uczestnictwem we mszy świętej. Zwraca się także uwagę na celebrycję Eucharystii, a w sposób szczególny na rozumienie i przeżywanie komunii świętej. Całoroczna formacja eucharystyczna swój szczyt ma osiągnąć podczas rekolekcji wielkopostnych. Pomocą w przygotowaniu i prowadzeniu tych rekolekcji będą specjalne materiały w formie książki i płyty CD z tematami rozważań, spotkań w grupach, pomocniczymi rysunkami i modlitwami. Duszpasterskie działania związane z rekolekcjami powinny odbywać się w trzech etapach. Najpierw należy przygotować i opracować odpowiednie tematy, które będą odpowiadały potrzebom określonej wspólnoty. Następnym etapem mają być rekolekcje przeżywane w wielkim poście. Ostatni etap powinien mieć charakter pielęgnowania owoców rekolekcji. Osobom, które angażowały się w przygotowanie i prowadzenie rekolekcji, należy dać możliwość dalszego pogłębionego uczestnictwa we mszy świętej⁵⁶.

W archidiecezji częstochowskiej skierowano pismo do wszystkich duszpasterzy, w którym został położony nacisk na eucharystyczne elementy duszpasterstwa para-

⁵³ JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 17.

⁵⁴ *Tamże*, nr 22–23.

⁵⁵ Materiały zostały przesłane drogą elektroniczną.

⁵⁶ S. SZCZEPANIEC, *Eucharystia w domu Ojca*, Kraków 2004.

fialnego⁵⁷ W kwestii poznania tajemnicy Eucharystii zachęca się duszpasterzy do studiowania i poznawania dokumentów o Eucharystii, a zwłaszcza instrukcji *Redemptionis sacramentum*. Poza tym na płaszczyźnie przepowiadania należy wykorzystać rekolekcje adwentowe i wielkopostne, nabożeństwa różańcowe i majowe, czas przygotowania dzieci do I komunii świętej. Na tym etapie pojawia się zadanie katechezy dorosłych, a zwłaszcza formacja eucharystyczna rodziców dzieci pierwszokomunijnych. Tajemnicę Eucharystii powinny pomóc zgłębić najważniejsze wydarzenia parafialne, do których zaliczają się: Triduum Paschalne, Boże Ciało, doba eucharystyczna i czterdziestodniowe nabożeństwo oraz nabożeństwa z okazji pierwszego piątku miesiąca.

Diecezja tarnowska pogłębienie życia eucharystycznego rozpoczyna od formacji kapłanów⁵⁸. W Roku Eucharystii będą organizowane spotkania dekanalne, które w swym programie zawierają dwa referaty na temat Eucharystii. Pierwszy zatytułowany jest *Troska przewodniczącego o przygotowanie, poprawność i piękno celebry mszy świętej w świetle ostatnich dokumentów Kościoła dotyczących Eucharystii*, a drugi: *Rola uczestników zgromadzenia eucharystycznego w świetle ostatnich dokumentów Kościoła dotyczących Eucharystii*. Każde spotkanie zakończy się wzorcowo przygotowaną liturgią mszy świętej lub przynajmniej adoracją Najświętszego Sakramentu.

W diecezji kaliskiej opracowany przez biskupa diecezjalnego *Program duszpasterski Diecezji Kaliskiej na rok 2005* zagadnienie Roku Eucharystii podejmuje w drugim i trzecim rozdziale. Biskup wymienia następujące obszary duszpasterskich działań w tym roku:

- odnowić świadomość eucharystycznej obecności Jezusa przez adorację Najświętszego Sakramentu. Zwraca się uwagę na odnowienie praktyk związanych z przeżywaniem pierwszych piątków oraz umożliwienie wiernym codziennej adoracji w otwartych w ciągu dnia kościołach;
- pogłębić w parafiach sens procesji eucharystycznych, zwłaszcza w uroczystość Bożego Ciała oraz w dzień odpustu parafialnego;
- wprowadzić zwyczaj modlitwy dziękczynnej za dar Eucharystii i kapłaństwa;
- spotkania duszpasterskie młodych w ramach przygotowań do XX Światowego Dnia Młodzieży w Kolonii. W centrum spotkań ma być Eucharystia;
- eucharystyczne spotkania rejonowe dla kapłanów. Podczas każdego spotkania wygłoszony będzie referat *Celebracja Eucharystii według dokumentów wydanych po roku 2000*, dyskusja i „wzorcowa” msza święta. W ciągu całego roku kapłani będą otrzymywali materiały zawierające propozycje duszpastersko-liturgiczne na Rok Eucharystii;

⁵⁷ Materiały zostały przesłane drogą elektroniczną.

⁵⁸ Materiały zostały przesłane drogą elektroniczną.

— spotkania z ministrantami, lektorami i nadzwyczajnymi szafarzami komunii świętej⁵⁹

Tematyka Roku Eucharystii została także uwzględniona w programie formacyjnym Wyższego Seminarium Duchownego. Przygotowany program wychowawczy opiera się na dokumentach eucharystycznych i obejmuje trzy wymiary: „poznać, pokochać i naśladować Eucharystię” Wymiar poznania Eucharystii realizowany będzie poprzez: pogłębione studium osobiste dotyczące dokumentów o Eucharystii, widzenie Eucharystii w sposób interdyscyplinarny (Pismo Święte, teologia dogmatyczna, fundamentalna, moralna, pastoralna, liturgika, prawo kanoniczne i inne), lekturę dokumentów o Eucharystii podczas czytania duchowego, konferencje duchowe, osobistą medytację i rozmyślanie, sympozjum o Eucharystii w okresie wielkiego postu oraz w czasie dnia eucharystycznego.

Formacją eucharystyczną objęci są także młodzi kapłani, którzy spotykają się w ramach swojej stałej formacji. Podczas spotkań głoszone są referaty dotyczące Eucharystii ogólnie zatytułowane *Eucharystia miejscem zbawienia*. Oprócz tego tematy eucharystyczne poruszane są w diecezjalnym dwutygodniku „Opiekun” oraz w Radio „Rodzina”

2. Ukochać Eucharystię

Poznanie Eucharystii w naturalny sposób powinno prowadzić do jej umiłowania. Ukochać Eucharystię oznacza przede wszystkim uczestniczyć w niej w sposób świadomy, czynny i pełny. Miłość do Eucharystii wyraża się także w adoracji Chrystusa eucharystycznego obecnego w Najświętszym Sakramencie.

2.1. Uczestnictwo w Eucharystii

Reforma liturgiczna Soboru Watykańskiego II przyczyniła się do bardziej świadomego, czynnego i przez to bardziej owocnego uczestnictwa wiernych w Eucharystii. W *Konstytucji o liturgii* możemy znaleźć opis modelowego sposobu udziału w Eucharystii:

Kościół zatem bardzo się troszczy o to, aby chrześcijanie w tym misterium wiary nie uczestniczyli jak obcy lub milczący widzowie, lecz aby przez obrzędy i modlitwy misterium to dobrze rozumieli, w świętej czynności brali udział świadomie, pobożnie i czynnie, byli kształtowani przez słowo Boże, posilali się przy stole Ciała Pańskiego i składali Bogu dziękczynienie; aby ofiarując niepokalaną Hostię nie tylko przez ręce kapłana, lecz także razem z nim, uczyli się ofiarować samych siebie i za pośrednictwem Chrystusa z każdym dniem

---

⁵⁹ S. NAPIERAŁA, *Nadzieją jest Chrystus. Program duszpasterski diecezji kaliskiej w roku 2005*, Kalisz 2004, s. 3–6.

doskonalili się w zjednoczeniu z Bogiem i wzajemnie ze sobą, aby ostatecznie Bóg był wszystkim we wszystkich⁶⁰

Można zatem powiedzieć, że wszyscy wierni uczestniczący we mszy świętej mają do spełnienia określone posługi liturgiczne. Do posług zwyczajnych, czyli wspólnych dla wszystkich uczestniczących w Eucharystii, zalicza się:

- słuchanie słowa Bożego;
- składanie Bogu ofiary z samego siebie;
- ofiarowanie nieskalanej Hostii nie tylko przez ręce kapłana, lecz także razem z nim;
- posilanie się przy stole Pańskim;
- trwanie w postawie dziękczynienia.

Tym najważniejszym aktom uczestnictwa towarzyszą słowa i milczenie, gesty i postawy, modlitwy i aklamacje, wezwania i odpowiedzi, śpiewy i recytacje. W każdym z tych czynów uobecnia się dialog Chrystusa z Kościołem, a także dokonuje się przemiana życia człowieka i wspólnoty. Każdy z nich jest czynem liturgicznym, w którym działa Chrystus mocą swego Ducha, włączając Kościół w dzieło zbawienia, które uobecnia w świecie. W wymiarze widzialnym czyny te są wspólne dla wszystkich, choć ich intensywność, zaangażowanie, autentyczność zależą od poszczególnych członków zgromadzenia. Równocześnie są to funkcje liturgiczne podstawowe i zwyczajne, pierwotne i najważniejsze⁶¹

Oprócz posług wspólnych, wykonywanych przez całe zgromadzenie liturgiczne, *Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego* mówi także o funkcjach szczególnych, czyli odmiennych dla każdego. Odmienność i wyjątkowość tych posług zależy od otrzymanego charyzmatu i przyjętych święceń lub ustanowienia. Do funkcji wymagających święceń zalicza się: biskupstwo, prezbiterat i diakonat. Z ustanowienia pochodzą funkcje: akolity, lektora i nadzwyczajnego szafarza komunii świętej. Oprócz tego istnieje wiele innych funkcji szczegółowych, które powinni wykonywać wierni i przez to uczestniczyć w sposób bardziej aktywny i czynny w Eucharystii⁶².

Eucharystia, rozumiana jako uczta ofiarna, swój szczyt osiąga w komunii świętej, w której wierni przyjmują Ciało i Krew Chrystusa. W tym momencie następuje kulminacyjny punkt uczestnictwa wiernych we mszy świętej. Wewnętrzne zjednoczenie z Chrystusem w komunii świętej jest celem ofiary eucharystycznej. Papież w encyklice o Eucharystii bardzo zdecydowanie stwierdza, że w komunii

(...) otrzymujemy Tego, który ofiarował się za nas, otrzymujemy Jego Ciało, które złożył za nas na Krzyżu, oraz Jego Krew, którą przelał „za wielu na odpuszczenie grzechów”

⁶⁰ KL 48.

⁶¹ Zob. S. SZCZEPANIEC, *Posługiwanie świeckich w liturgii. Zasady ogólne*, RTK 48 (2001), z. 8, s. 117–118.

⁶² Por. OWMR 100–111.

(Mt 26,28). (...) Sam Jezus zapewnia, że owo zjednoczenie, związane przez Niego przez analogię ze zjednoczeniem, jakie ma miejsce w życiu trynitarnym, naprawdę się realizuje⁶³.

Papież podkreśla także, że w komunii świętej nie chodzi o pokarm w sensie metaforycznym. Msza święta jest prawdziwą ucztą, w czasie której Chrystus ofiaruje siebie jako pokarm. Uczniom słuchającym tzw. „mowy eucharystycznej” Jezus powiedział:

Zaprawdę, zaprawdę powiadam wam: Jeżeli nie będziecie jedli Ciała Syna Człowieczego ani pili Krwi Jego, nie będziecie mieli życia w sobie. Ciało moje jest prawdziwym pokarmem, a Krew moja jest prawdziwym napojem. (J 6,53.55)

W Eucharystii człowiek jednoczy się wewnętrznie z Chrystusem. Chrzcielne zjednoczenie z Chrystusem nieustannie odnawia się i umacnia w ofierze eucharystycznej. W komunii świętej człowiek przyjmuje Chrystusa oraz Chrystus przyjmuje człowieka. Tutaj powstają więzy przyjaźni Bosko-ludzkiej. Ojciec Święty ujmuje to w następujący sposób:

(...) w komunii eucharystycznej realizuje się w podniosły sposób wspólne, wewnętrzne „zamieszkiwanie” Chrystusa i ucznia: „Trwajcie we Mnie, a Ja w was będę trwać” (por. J 15,4)⁶⁴

W ten sposób pełne uczestnictwo w Eucharystii wzmacnia nasze wcielenie w Chrystusa⁶⁵.

Komunia z Chrystusem w Eucharystii dokonuje się zarówno w wymiarze niewidzialnym, jak i widzialnym. Wymiar niewidzialny obejmuje więź, która łączy chrześcijanina w Chrystusie za sprawą Ducha Świętego z Ojcem oraz z braćmi. Natomiast wymiar widzialny wyraża się w jedności obejmującej nauczanie Apostołów, sakramenty oraz porządek hierarchiczny. Papież podkreśla, że

(...) tylko w takim kontekście mamy do czynienia z prawowitą celebracją Eucharystii i z prawdziwym w niej uczestnictwem⁶⁶

Zjednoczenie z Chrystusem, czyli niewidzialna komunია, ze swej natury zakłada życie w łasce, dzięki której człowiek staje się „uczestnikiem boskiej natury” (2 P 1,4), oraz praktykowanie w życiu codziennym cnót wiary, nadziei i miłości. Jan Paweł II przypomina w tym miejscu, że

(...) tylko w ten sposób wchodzimy w prawdziwą komunię z Ojcem, Synem i Duchem Świętym. Nie wystarcza wiara, ale trzeba trwać w łasce uświęcającej i w miłości⁶⁷

W takim kontekście papież przypomniał prawdę, że komunię świętą można przyjmować tylko będąc w stanie łaski uświęcającej, czyli w stanie wolności od jakiegokolwiek grzechu ciężkiego. W tej kwestii nauczanie Kościoła pozostaje niezmiennie od czasów starożytnych i musi być przypomniane z całą stanowczością również dzisiaj. *Katechizm Kościoła katolickiego* wyraźnie stwierdza:

⁶³ EE 16.

⁶⁴ EE 22.

⁶⁵ EE 23.

⁶⁶ EE 35.

⁶⁷ EE 36.

(...) jeśli ktoś ma świadomość grzechu ciężkiego, przed przyjęciem komunii powinien przystąpić do sakramentu pojednania⁶⁸

2.2. Adoracja Najświętszego Sakramentu

Dekret Kongregacji Kultu Bożego z 1973 r. przypomina iż:

(...) celebrowanie Eucharystii w Ofierze mszy jest prawdziwie źródłem i celem kultu oddawanego jej poza mszą. (...) Przechowywanie świętych postaci umożliwia praktykę adoracji tego wielkiego sakramentu i oddawanie mu kultu latreutycznego, należnego Mu jako Bogu⁶⁹

Kult Eucharystii poza mszą świętą jest ściśle powiązany ze sprawowaniem Najświętszej Ofiary i posiada wielką wartość w życiu Kościoła.

Obecność Chrystusa pod świętymi postaciami zachowana jest także po Eucharystii. Obecność ta trwa dopóki istnieją postaci Chleba i Wina. Ojciec Święty w encyklice *Ecclesia de Eucharistia* bardzo zachęca wszystkich wiernych, a w sposób szczególny kapłanów, do adoracji obecności Chrystusa w Najświętszym Sakramencie:

Pięknie jest zatrzymać się z Nim i jak umiłowany uczeń oprzeć głowę na Jego piersi (por. J 13,25), poczuć dotknięcie nieskończoną miłością Jego Serca⁷⁰

Modlitwa adoracji Chrystusa eucharystycznego powinna być znakiem rozpoznawczym każdego chrześcijanina. Papież daje świadectwo, że tego typu modlitwa jest dla niego źródłem sił, pociechy i wsparcia⁷¹. Obecność Chrystusa w tabernakulum powinna stawać się biegunem przyciągania dla

(...) coraz większej liczby dusz w Nim zakochanych, które potrafią pozostawać przy Nim długi czas, wsłuchiwać się w Jego głos i niemalże słyszeć bicie Jego serca⁷².

Prawdziwa i owocna adoracja Eucharystii zaczyna się już podczas komunii świętej i przedłuża się w pobożności eucharystycznej, która adoruje Boga Ojca w Duchu i w Prawdzie, czyli w Chrystusie zmartwychwstałym i żyjącym, prawdziwie obecnym w swoim Kościele⁷³. Komunia i kontemplacja w naturalny sposób powinny się przywoływać i dopełniać. Pobożna adoracja przypomina o obecności misterium oraz o obecności Chrystusa, który poza mszą świętą staje się pokarmem duchowym. Rzeczywista obecność Chrystusa w Najświętszym Sakramencie wyraża przedziwną i cudowną tajemnicę „Boga z nami”, który towarzyszy wiernym podczas ich pielgrzymowania przez ziemię⁷⁴. Adoracja Chrystusa eucharystycznego winna stawać się jedną z najważniejszych praktyk pobożnościowych wykonywanych każdego dnia. Św. Alfons Maria Liguori pisał:

⁶⁸ KKK 1385.

⁶⁹ KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, Dekret *Eucharistiae sacramentum*, AAS 65 (1973), s. 7610.

⁷⁰ EE 25.

⁷¹ *Tamże*.

⁷² JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 18.

⁷³ Zob. *Lineamenta*, nr 60.

⁷⁴ *Tamże*, nr 64.

(...) wśród różnych praktyk pobożnych adoracja Jezusa sakramentalnego jest pierwsza po sakramentach, najbardziej miła Bogu i najbardziej pożyteczna dla nas⁷⁵

Również instrukcja *Redemptionis sacramentum*, podając normy prawne dotyczące kultu Eucharystii poza mszą świętą, zachęca do gorliwego szerzenia pobożności eucharystycznej. Może ona mieć zarówno wymiar publiczny, jak i prywatny. Adoracja Najświętszego Sakramentu jest dowodem wdzięczności, rękojmią miłości i hołdem należnej Chrystusowi adoracji. Zachęca się, aby każdy kościół, w którym przechowywana jest Eucharystia, był otwarty dla wiernych, aby mogli w dowolnej godzinie dnia przychodzić na adorację⁷⁶.

2.3. Jak kochać Eucharystię?

Poznanie Eucharystii powinno prowadzić do jej pokochania. Ten wymiar chrześcijańskiego życia również musi być obecny w obchodach Roku Eucharystii. Szczególne miejsce w życiu człowieka wierzącego winna zajmować adoracja Najświętszego Sakramentu. Rozbudzenie eucharystycznego zdumienia nie jest możliwe bez autentycznej modlitwy przed Chrystusem eucharystycznym. Trzeba na nowo odkryć tę formę modlitwy i uczynić ją znakiem rozpoznawczym naszego życia. Okazję do modlitwy przed wystawionym Najświętszym Sakramentem dają nabożeństwa różańcowe, majowe, czerwcowe, a także nabożeństwa z okazji pierwszego czwartku i pierwszego piątku miesiąca. W każdym większym mieście powinien być otwarty przez cały dzień kościół, w którym odbywałaby się nieustanna adoracja Najświętszego Sakramentu.

Do rozwoju i pogłębienia kultu Eucharystii poza mszą świętą mogą przyczynić się parafialne zespoły duszpasterskie i formacyjne. Ich spotkania, przynajmniej od czasu do czasu, mogłyby odbywać się przed wystawionym Najświętszym Sakramentem. W tym kontekście szczególną rolę powinna odgrywać służba liturgiczna oraz „Eucharystyczny Ruch Młodych”. Również w ramach katechezy tam, gdzie pozwalają na to warunki, można by organizować modlitwę poszczególnych klas przed Chrystusem eucharystycznym. Trzeba jednak pamiętać, że taką modlitwę należy dobrze przygotować. Kilka propozycji adoracji Najświętszego Sakramentu dla dzieci i młodzieży znajduje się w podręcznikach dla katechetów wydawanych przez WAM z Krakowa⁷⁷

Do większego umiłowania Chrystusa obecnego w Najświętszym Sakramencie mogą przyczynić się procesje eucharystyczne. Stąd trzeba dołożyć wszelkich wysił-

⁷⁵ Św. A.M. LIGUORI, *Visite al SS. Sacramento ed a Maria Santissima*, Avellino 2000, s. 295.

⁷⁶ Zob. RS 135.

⁷⁷ Zob. D. KWIATKOWSKI, *Celebracje liturgiczne*, w: A. HAJDUK, A. WALULIK, *Zaproszeni przez Boga. Podręcznik metodyczny do religii dla klasy IV*, z. 2, Kraków 2002; D. KWIATKOWSKI, *Celebracje liturgiczne*, w: A. HAJDUK, A. WALULIK, *Obdarowani przez Boga. Podręcznik metodyczny do religii dla klasy V*, z. 2, Kraków 2003; D. KWIATKOWSKI, *Celebracje liturgiczne*, w: A. HAJDUK, A. WALULIK, *Przemienieni przez Boga. Podręcznik metodyczny do religii dla klasy VI*, z. 2, Kraków 2004.

ków, aby tradycyjne procesje z okazji Uroczystości Bożego Ciała, oktawy tej uroczystości, dni krzyżowych, były starannie przygotowane. Więcej uwagi należy zwrócić na wystawienie Najświętszego Sakramentu i procesje organizowane z racji odpustów parafialnych.

Umiłowanie Eucharystii wyraża się przede wszystkim w sposobie uczestnictwa w niej. Miłość do Eucharystii powinna przejawiać się w bardziej świadomym, czynnym, poprawnym i owocnym uczestnictwem w niej. Rok Eucharystii stwarza doskonałą okazję do odkrycia roli i zadań wiernych świeckich w liturgii. Poza tym można zwrócić uwagę na sposób angażowania się wiernych w modlitwę, słuchanie słowa Bożego, śpiew oraz wykonywanie postaw i gestów liturgicznych. Duszpasterze mają okazję do stwarzania odpowiedniego klimatu i przestrzeni dla zaangażowania wiernych w liturgię mszy świętej. Duszpasterski program z archidiecezji krakowskiej zwraca uwagę na konieczność przygotowania się do Eucharystii poprzez modlitwę, wzajemne pojednanie się oraz świadome podjęcie postu eucharystycznego. Ważnym elementem przygotowującym do pełniejszego uczestnictwa w niedzielnej Eucharystii może być wcześniejsze rozważanie czytań z liturgii słowa Bożego.

Pełne zjednoczenie z Chrystusem w Eucharystii dokonuje się w komunii świętej. Naturalną konsekwencją wypływającą z umiłowania Eucharystii powinna być możliwie częsta komunie święta. Rok Eucharystii stwarza okazję, aby wyeliminować dwie skrajne postawy. Pierwsza wyraża się w przyjmowaniu komunii świętej jedynie na Wielkanoc, choć nie istnieją przeszkody, które nie pozwalałyby na częstsze przystępowanie do stołu Pańskiego. Natomiast druga skrajna postawa dotyczy częstego przyjmowania komunii świętej bez spowiedzi sakramentalnej. Trzeba dziś przypominać naukę Kościoła o konieczności spowiedzi w przypadku popełnienia grzechu ciężkiego. Staje się czymś koniecznym przekazywanie wiernym integralnej nauki Kościoła na ten temat. Wspominany krakowski program duszpasterski zwraca uwagę na następujące aspekty nauki o komunii świętej:

- Poprzez komunie świętą Chrystus przyjmuje nas do siebie, wprowadza w swój boski świat i daje udział w swoim życiu. Z tym łączy się dar przyjścia Jezusa do nas. On trwa w nas.
- Komunie święta jest ucztą ofiarną. Ołtarz staje się stołem uczty. W komunii świętej przyjmujemy „Ciało wydane” i „Krew wylaną”. Otrzymujemy udział w śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa. Jesteśmy wprowadzeni w tajemnicę Jego Paschy. Ukazując Go, mówimy: „Oto Baranek Boży”, oto Ten, który został za nas zabity i zmartwychwstał. Jednoczymy się z Jezusem w Jego najpiękniejszym akcie: w śmierci i zmartwychwstaniu.
- Komunie z Jezusem oznacza komunie z Kościołem. Nie można przystępować do Stołu Pańskiego w duchu spłyconej pobożności, ograniczającej się do prywatnego spotkania z Jezusem.

Miłość do Chrystusa przychodzącego do człowieka jako pokarm dający życie można pogłębić przez organizowanie jubileuszów I komunii świętej. Wydaje się to

bardzo ważne zwłaszcza w odniesieniu do osób dorosłych. W tym kontekście wyjątkowym wydarzeniem powinna stać się parafialna uroczystość I komunii świętej.

3. Naśladować Eucharystię

Poznanie i pokochanie Eucharystii w naturalny sposób prowadzi do jej naśladowania. Eucharystia jest darem, który domaga się od wierzącego osobistej odpowiedzi. Chrystus obecny w Eucharystii pobudza wiernych do czynnej miłości, która powinna wyrażać się wewnątrz i na zewnątrz Kościoła.

3.1. Eucharystia szkołą czynnej miłości i solidarności

Jan Paweł II w encyklice o Eucharystii pisze, że chrześcijanie nie powinni

(...) zaniedbywać obowiązków przynależnych mieszkańcom tej ziemi. Ich zadaniem jest przyczynić się, kierując się światłem Ewangelii, do budowania świata na miarę człowieka i odpowiadającego we wszystkim zamysłowi Boga⁷⁸.

Współczesny świat, znaczone wieloma problemami, potrzebuje chrześcijańskiego świadectwa, a zwłaszcza chrześcijańskiej nadziei. Papież przypomniał, że w Ewangelii według św. Jana w miejscu, gdzie synoptycy opisują ustanowienie Eucharystii, znajduje się opowiadanie o umywaniu nóg uczniom (por. J 13,1-20). Uczestnictwo we mszy świętej domaga się postawy służebnej wobec innych ludzi. Chrześcijanin ma służyć tak jak Chrystus i tak jak On kochać bliźnich. Wypełnianie przykazania miłości bliźniego jest warunkiem osiągnięcia życia wiecznego, czyli jest najpewniejszą drogą do świętości. Życie chrześcijanina przez nieustanną jego przemianę powinno stawiać się „eucharystyczne”, czyli służebne⁷⁹

Chrześcijanin uczestniczący w Eucharystii nie może pozostać obojętny wobec jakichkolwiek podziałów, niezgody, a zwłaszcza wobec ubogich. Papiaska encyklika o Eucharystii przytacza przejmująca wypowiedź św. Jana Chryzostoma:

Pragniesz czcić ciało Chrystusa? Nie lekceważ go, gdy jest nagie. Nie oddawaj mu czci tu, w świątyni, suknem z jedwabiu, aby lekceważyć je potem na zewnątrz, gdzie doświadczasz zimna i nagości. Ten, który powiedział: „To jest Ciało moje”, jest tym samym, który rzekł: „Byłem głodny, a nie daliście Mi jeść” i „Wszystko, co uczyniliście jednemu z tych braci moich najmniejszych, Mnieście uczynili” (...) Po co stół eucharystyczny zastawiony złotymi kielichami, kiedy On umiera z głodu? Zaczynij karmić Go głodnego, a potem z tego, co zostanie, będziesz mógł ozdobić również ołtarz⁸⁰.

Eucharystia ze swojej natury tworzy komunie i do niej wychowuje. Uczestniczący w niej w duchu braterskiej jedności i miłości musi być otwarty na potrzeby innych ludzi.

⁷⁸ EE 20.

⁷⁹ Por. *tamże*.

⁸⁰ Św. JAN CHRYZOSTOM, *Homiliae in Matthaeum* 50, 3–4, PG 58, 508–509; EE, przyp. do nr. 20.

Naśladowanie Eucharystii oznacza naśladowanie Chrystusa. Eucharystia uczy wrażliwości społecznej. Św. Justyn zachęcał chrześcijan, aby

(...) kogo stać na to, a ma dobrą wolę, ofiarował datki jakie chce i może na ręce przelozonego. Ten rozłącza opiekę nad sierotami, wdowami, chorymi, lub też z innego powodu cierpiącymi niedostatek, a także nad więźniami oraz obcymi goszczącymi w gminie; jedynym słowem spieszy z pomocą wszystkim potrzebującym⁸¹

Z uczestnictwa w Eucharystii powinien wypływać bezinteresowny dar miłości i solidarności, ponieważ nie można oddzielić sakramentu miłości od przykazania wzajemnej miłości.

Swego rodzaju program życia eucharystycznego wyznacza Jan Paweł II w IV rozdziale listu apostołskiego *Mane nobiscum Domine*. Uczestnictwo w Eucharystii zobowiązuje człowieka wierzącego po podejmowania określonych działań na wielu płaszczyznach codziennego życia. Spotkanie z Chrystusem eucharystycznym wzbudza w Kościele i w każdym chrześcijaninie pilną potrzebę dawania świadectwa i ewangelizowania. Eucharystia winna stawać się pewnym „sposobem bycia”, który chrześcijanin przejmuje od Jezusa⁸². Osobista medytacja każdego wierzącego stanie się okazją do odkrycia wartości i postaw wypływających z Eucharystii.

Pierwszy element eucharystycznego „programu” chrześcijańskiego życia wyraża się w postawie dziękczynienia. Papież zwraca uwagę, że

(...) wcielanie programu eucharystycznego w codzienność oznacza między innymi dawanie świadectwa, że rzeczywistości ludzkiej egzystencji nie można uzasadnić bez odniesienia do Stwórcy⁸³.

Rok Eucharystii może sprawić, że chrześcijanie z większą mocą zaświadczą o obecności Boga w świecie. W kontekście przemilczania i negowania prawdy o Bogu żyjącym i działającym w codzienności, Jan Paweł II wzywa: „Nie lękajmy się mówić o Bogu i z dumą nosić znaki wiary” Papież stwierdza, że „kultura Eucharystii rozwija kulturę dialogu” i dodaje, że

(...) kto nauczy się „składać dziękczynienie” na wzór ukrzyżowanego Chrystusa, może stać się męczennikiem, ale nigdy nie będzie prześladowcą⁸⁴

Życie eucharystyczne zakłada także zaangażowanie się w program solidarności dla całej ludzkości. Poprzez uczestnictwo w Eucharystii chrześcijanin coraz bardziej staje się rzecznikiem komunii, pokoju i solidarności we wszystkich okolicznościach życia. Msza święta jest wielką szkołą pokoju, przygotowującą człowieka wierzącego do zaangażowania się w życie społeczne, kulturalne i polityczne⁸⁵

Owocne uczestnictwo w Eucharystii w naturalny sposób powinno stawać się bodźcem do czynnego zaangażowania się w budowanie świata bardziej sprawiedli-

⁸¹ Św. JUSTYN, *Apologia*, 67, 6, w: M. MICHALSKI (red.), *Antologia literatury patrystycznej*, t. I, Warszawa 1975, s. 97.

⁸² Zob. JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 25.

⁸³ *Tamże*, nr 26.

⁸⁴ *Tamże*.

⁸⁵ *Tamże*, nr 27.

wego i braterskiego. Bardzo wymowne są słowa papieża, odwołujące się do nauczania św. Pawła:

(...) nie wolno sprawować Eucharystii, w której nie promieniuje miłość, potwierdzona konkretnym dzieleniem się z najbiedniejszymi. (zob. 1 Kor 11,17-22.27-34)⁸⁶.

W związku z tym Rok Eucharystii we wspólnotach diecezjalnych i parafialnych należy uczynić czasem czynnej braterskiej pomocy, dzięki której będzie można zaradzić tragedii głodu, chorób, samotności starców, trudnościom związanym z bezrobociem, przeciwnościom losu znoszonym przez emigrantów⁸⁷

W zakończeniu listu Jan Paweł II kieruje słowa wezwania i zachęty do różnych stanów w Kościele, aby jak najgłębiej i najowocniej przeżywały Rok Eucharystii, który jest także rokiem szczególnej łaski. Biskupi proszeni są o apostolski zapał w realizowaniu zadań wyznaczonych przez Stolicę Apostolską na ten czas. Prezbiterzy mają otwierać się na łaskę tego specjalnego roku poprzez codzienne sprawowanie Eucharystii z pierwotną radością i zapałem oraz przez trwanie na modlitwie przed tabernakulum. Dla diakonów i wszystkich posługujących we mszy świętej ma to być rok łaski i ożywiania świadomości otrzymanego daru. Klerycy przygotowujący się do przyjęcia sakramentu święceń mają czynić starania, aby doświadczyć, jak dobrze jest uczestniczyć w codziennej mszy świętej i prowadzić długi dialog z „Jezusem Eucharystią” Osoby konsekrowane i powołane do życia kontemplacyjnego jeszcze głębiej mają doświadczyć przyjaźni z Chrystusem eucharystycznym, który nadaje sens i pełnię ich życia. Wszyscy wierni powinni na nowo odkrywać dar Eucharystii jako światła i mocy dla codziennego życia oraz wykonywania obowiązków zawodowych. A młodzi, zaproszeni w Roku Eucharystii na Światowy Dzień Młodzieży do Kolonii, mają przynieść na spotkanie z Jezusem ukrytym w Eucharystii cały entuzjazm ich młodego wieku, nadziei i zdolności miłowania⁸⁸.

Według dokumentu Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów duchowość eucharystyczna powinna wyrażać się w postawie słuchania słowa Bożego, gotowości do nieustannego nawracania się, trwania w „pamięci” eucharystycznej, uczestnictwa w ofierze oraz w postawie dziękczynienia. Chrześcijanin uczestniczący w Eucharystii nie może zapomnieć o rzeczywistej obecności Chrystusa, która w naturalny sposób prowadzi do komunii z Nim oraz braćmi, a także do podejmowania czynów miłości i miłosierdzia. Owocem duchowości eucharystycznej kształtującej się w milczeniu i adoracji jest radość i dawanie świadectwa⁸⁹

3.2. Jak żyć Eucharystią?

Poznanie i umiłowanie Eucharystii ma prowadzić do kształtowania całego życia, tak aby coraz bardziej stawało się ono eucharystycznym. Uczestnictwo w Eucharystii

⁸⁶ Tamże, nr 28.

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Zob. JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 30.

⁸⁹ *Anno dell'Eucaristia*, nr 20-31.

domaga się czynnego świadectwa miłości w życiu codziennym. Pobożność eucharystyczna winna pobudzać wszelkie działania charytatywne. Zwraca na to uwagę pismo zapowiadające Rok Eucharystii w archidiecezji częstochowskiej:

Sprawdzianem pobożności eucharystycznej i miłości Jezusa eucharystycznego są dzieła charytatywne. Działania charytatywne należy tak prowadzić, by wiązać je z Eucharystią, jako źródłem i szczytem życia i misji Kościoła.

Rozbudzeniu ducha charytatywnego może sprzyjać przywrócenie procesji z darami, w której oprócz darów chleba i wina mogłyby być, przynajmniej okazjonalnie, przynoszone inne dary przeznaczone dla ubogich. Na przygotowanie daru ofiarnego oraz na procesję z darami zwraca uwagę także program krakowski.

Ważnym elementem podejmowanych działań duszpasterskich związanych z Rokiem Eucharystii powinno być wezwanie do jedności i pojednania. Trzeba na nowo odkryć zwyczaj, który polega na tym, że członkowie rodziny przed pójściem do spowiedzi i na niedzielną Eucharystię podają sobie ręce na znak zgody i przebaczenia. Pojednanie powinno obejmować także relacje w szkole, pracy oraz w środowisku, w którym się żyje. Program krakowski proponuje odmówienie odpowiedniej modlitwy w kościele przed rozpoczęciem mszy świętej. Przedstawiona jest także propozycja takiej modlitwy:

Miłosierny Jezu, Ty nakazałeś mi pojednać się z bratem, który ma coś przeciwko mnie, zanim przyniosę mój dar przed ołtarz. Pomóż mi zobaczyć moje słowa, czyny i zaniedbania, przez które zraniłem innych ludzi. Żałuję, że tak postąpiłem i pragnę pojednania. Modlę się za tych, dla których nie starczyło mi miłości. Niech dzięki Twojej pomocy przebaczą mi mój grzech, abym mógł godnie uczestniczyć w Twojej Najświętszej Ofierze i z czystym sercem ofiarować Ci siebie samego. Który żyjesz i królujesz na wieki wieków. Amen.

W nurt czynnej miłości eucharystycznej włączona jest także postługa nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej. W niektórych diecezjach Rok Eucharystii stanie się okazją do wprowadzenia tejsze postugi albo jej odnowienia. Zwraca się uwagę przede wszystkim na możliwość zanoszenia komunii świętej do chorych we wszystkie niedziele i święta. W diecezji tarnowskiej biskup ordynariusz wystosował pismo do wszystkich proboszczów, aby wybrali i skierowali na kurs dla kandydatów na nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej odpowiednie osoby z parafii. W ten sposób będzie można zapewnić wszystkim wiernym dostęp do stołu Pańskiego. W diecezji kaliskiej w przygotowaniu i w formacji nadzwyczajnych szafarzy komunii świętej szczególną uwagę zwróci się na potrzebę zanoszenia komunii świętej do chorych w każdą niedzielę w łączności z mszą świętą.

Naśladować Eucharystię — znaczy żyć nią każdego dnia. W *Programie duszpasterskim dla diecezji polskich na rok 2005* ks. bp Stefan Cichy zwraca uwagę na następujące elementy chrześcijańskiego życia, które powinny wy pływać z uczestnictwa we mszy świętej:

— na mszy świętej gromadzimy się jako Kościół, ale prawdą o Kościele mamy żyć zawsze, bo jesteśmy nim nie tylko w czasie celebracji;

- w liturgii słowa słuchamy słowa Bożego zawartego na kartach Pisma Świętego. Mamy ukochać Pismo Święte, czytać je jako przygotowanie do mszy świętej i jako jej przedłużenie oraz mamy tym słowem żyć, czyli być jego wykonawcami;
- modlitwy eucharystyczne są wyrazem postawy wdzięczności i uwielbienia. Dziękczynienie składane Bogu we mszy świętej trzeba przenieść w codzienne życie przez postawę wdzięczności wobec Boga i ludzi;
- Eucharystia jest ofiarą Chrystusa i naszą. We mszy świętej składamy Ojcu niebieskiemu Ciało i Krew Chrystusa oraz mamy się uczyć siebie składać w ofierze. Żyć duchem ofiary poza mszą świętą — oznacza być do dyspozycji Pana Boga i być dla drugich, poświęcać się dla nich;
- komunია święta to zjednoczenie, wspólnota z Chrystusem i bliźnimi. Poza mszą świętą mamy żyć duchem wspólnoty, duchowością komunii;
- na końcu mszy świętej wypowiedane są słowa rozesłania: „Idźcie w pokoju Chrystusa”. Zostajemy po każdej mszy świętej posłani. Posłanie to wezwanie do apostołstwa. Różne są jego formy: apostołstwo modlitwy, apostołstwo choroby i cierpienia, apostołstwo słowa mówionego i pisanego, apostołstwo pracy, czynu⁹⁰

4. Zakończenie

Ogłoszony przez Jana Pawła II Rok Eucharystii jest dla całego Kościoła wielkim darem i stanowi ogromną szansę pogłębienia jednej z największych tajemnic wiary, którą jest Eucharystia rozumiana jako uobecnienie śmierci i zmartwychwstania Jezusa Chrystusa. Trzeba jednak dodać, że Rok Eucharystii staje się również wielkim wyzwaniem dla pasterzy Kościoła, wszystkich odpowiedzialnych za duszpasterstwo oraz dla całego Ludu Bożego. Należy uczynić wszystko, aby ten czas łaski jak najlepiej wykorzystać.

Nauczycielski Urząd Kościoła, wydając w ostatnim czasie wiele dokumentów o Eucharystii, chce pomóc w głębokim przeżywaniu Roku Eucharystii. Dokumenty o charakterze dogmatycznym, liturgicznym, prawnym i pastoralnym powinny stać się pierwszym źródłem dla wszystkich podejmowanych zadań. Trzeba Eucharystię poznać, aby ją następnie ukochać i naśladować. Mądre i przemyślane działania duszpasterskie mogą przyczynić się do ożywienia życia eucharystycznego w każdej parafii. Życie eucharystyczne powinno obejmować świadome, pełne i poprawne uczestnictwo we mszy świętej, umiłowanie adoracji Najświętszego Sakramentu oraz kształtowanie postaw eucharystycznych w życiu codziennym. Postawy te mają się wyrażać w realizacji przykazania miłości bliźniego.

---

⁹⁰ S. CICHY, *Rok Eucharystii — czas refleksji nad Najświętszym Sakramentem oraz czas modlitwy i świadectwa*, w: KOMISJA DUSZPASTERSTWA OGÓLNEGO KONFERENCJI EPISKOPATU POLSKI, *Głosić Ewangelię nadziei. Program duszpasterski na rok 2004/2005*, Katowice 2004, s. 53–54.

Jan Paweł II nie oczekuje w Roku Eucharystii działań spektakularnych i akcyjnych, które ograniczałyby się do jednorazowego przeżycia. W liście apostołskim *Mane nobiscum Domine* prosi, aby nie przerywać dróg duszpasterskich podjętych przez poszczególne Kościoły, ale by zaakcentować w nich wymiar eucharystyczny, który jest właściwy dla całego chrześcijańskiego życia. Zwraca uwagę, aby zadziwienie Eucharystią prowadziło do jej kontemplowania, wielbienia i adoracji, a także do jej celebrowania w sposób żywszy i bardziej świadomy. Podobnie jak działania podejmowane w związku z obchodami Wielkiego Jubileuszu, tak i teraz trzeba pamiętać, że jest to praca obliczona na długi czas. Wszelkie podejmowane działania powinno cechować głębokie przeżycie duchowe⁹¹. Znaczącym owocem Roku Eucharystii będzie z pewnością ożywienie we wszystkich wspólnotach celebrowanie niedzielnej mszy świętej oraz upowszechnienie adoracji Najświętszego Sakramentu. Jednak papież wzywa, aby „mierzyć wysoko i nie zadowalać się średnimi miarami, ponieważ zawsze możemy liczyć na pomoc Bożą”⁹²

Wspominany dokument Kongregacji ds Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów w części czwartej zawiera propozycje konkretnych inicjatyw i zadań duszpasterskich na cały Rok Eucharystii. Te zadania wyznaczone są dla konferencji biskupów, diecezji, parafii, sanktuariów, zakonów, wspólnot i instytutów religijnych, seminariów oraz domów formacyjnych a także dla wszelkich innych grup kościelnych. Właściwe wykorzystanie owych propozycji będzie prowadzić do pogłębionego życia i duchowości eucharystycznej⁹³

W Polsce pierwszy etap świętowania Roku Eucharystii jest prawie niedostrzegalny. Tylko niektóre diecezje podjęły konkretne działania związane z Eucharystią. Rozpoczęcie Roku Eucharystii w naszym Kościele przeszło prawie niezauważalnie. Być może było to spowodowane obchodzonym w tym dniu IV Dniem Papieskim? Choć wydaje się, że obie inicjatywy można było pogodzić i z pewnością obie by na tym zyskały. Trzeba wyrazić nadzieję, że w diecezjalnych programach duszpasterskich Kościoła w Polsce nie zabraknie troski o Eucharystię i podjęte zostaną różnorodne działania formacyjne, których celem będzie poznanie, ukochanie i naśladowanie Eucharystii.

W obliczu poszukiwań nowych metod ewangelizacji świata i odnowy chrześcijańskiego życia, papież przypomniał w encyklice *Ecclesia de Eucharistia*, że taką metodą i drogą może stać się Eucharystia:

(...) każdy krok ku świętości, każde działanie podjęte dla realizacji misji Kościoła, każda realizacja programów duszpasterskich winny czerpać potrzebną siłę z tajemnicy eucharystycznej i ku niej się kierować jako do szczytu. W Eucharystii mamy Jezusa, Jego odkupieńczą ofiarę, mamy Jego zmartwychwstanie, mamy dar Ducha Świętego, mamy adorację, posłuszeństwo i umiłowanie Ojca. Jeżeli zaniedbamy Eucharystię, jak będziemy mogli zaradzić naszej nędzy?⁹⁴

⁹¹ Zob. JAN PAWEŁ II, *Mane nobiscum Domine*, nr 5–6; 29.

⁹² *Tamże*, nr 29.

⁹³ Por. *Anno dell'Eucaristia*, nr 32–39.

⁹⁴ EE 60.